

Janata Shikshan Prasarak Mandal's
MAHILA KALA MAHAVIDYALAY
CHHATRAPATI SAMBHAJINAGAR (AURANGABAD)

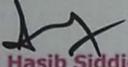
(Shreemati Nathibai Damodar Thackersey Women's University, Mumbai)
Organized One Day Interdisciplinary National Conference on

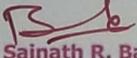
Social Status and Challenges of Women in Indian Society

Certificate

This is to certify that Prof./Dr./Mr./Ms/ प्रा. अमोल निवृत्ती खरात
Of _____

has participated in the One Day Interdisciplinary National Conference held on 7th October 2023 as a
Key Note Address/Chair Person/Resource Person/Participant/Research Student. He / She has
presented the research paper entitled. "स्त्रियांची सामाजिक स्थिती."

Dr. Abul Hasib Siddiqui
Convener,
Asst. Prof. & Head Dept. of English
JSPM's Mahila Kala Mahavidyalaya,
Chhatrapati Sambhajinagar (Aurangabad).

Dr. Sainath R. Bansode
IQAC Cell
Assistant Professor & Head, Dept. of Sociology
Mahila Kala Mahavidyalay,
Chhatrapati Sambhajinagar (Aurangabad).

Dr. Ramkishan N. Dahiphale
Principal
Mahila Kala Mahavidyalay,
Chhatrapati Sambhajinagar
(Aurangabad).

ISSN : 2454-7905

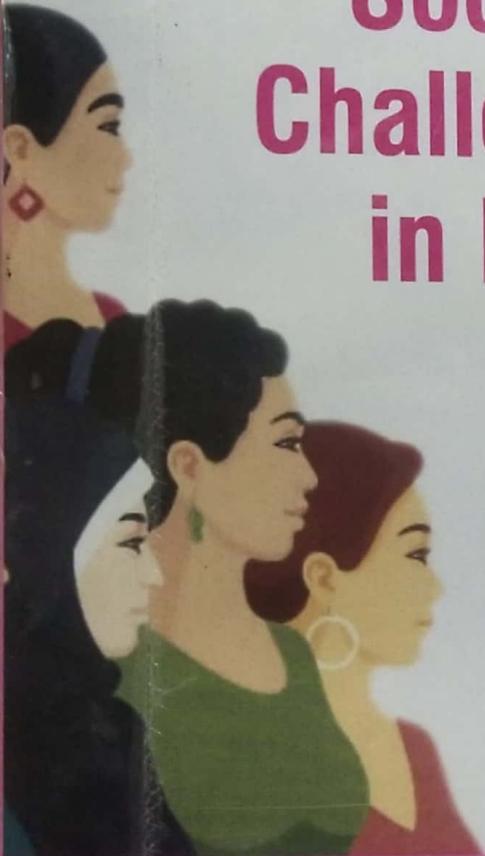
MAH/NAN/10936/2015

SJIF 2023 - Impact Factor : 8.024

**Worldwide International
Inter Disciplinary Research Journal**
(A Peer Reviewed)

Year - 9, Vol. I, Issue- LXXXVIII, 7 Oct. 2023

**Social Status and
Challenges of Women
in Indian Society**

Editor in Chief
Dr. Ramkishan N. Dahiphale
Principal
Mahila Kala Mahavidyalaya,
Chhatrapati Sambhajnagar (Aurangabad).

Quartly Research Journal

(Arts - Humanities - Social Sciences - Sports, Commerce, Science, Education, Agriculture, Management,
Law, Engineering, Medical, Ayurveda, Pharmaceutical, Journalism, Mass Communication, Library Science Faculty's)

ISSN: 2454 – 7905

SJIF Impact Factor: 8 . 024

Worldwide International Inter Disciplinary Research Journal

A Peer Reviewed Referred Journal
Quarterly Research Journal

(Arts-Humanities-Social Sciences- Sports, Commerce, Science, Education, Agriculture, Management, Law, Engineering,
Medical-Ayurveda, Pharmaceutical, MSW, Journalism, Mass Communication, Library sci., Faculty's)

www.wiidrj.com

Vol. I ISSUE - LXXXVIII Year – 9 07 Oct. 2023

Janata Shikshan Prasarak Mandal's

MAHILA KALA MAHAVIDYALAY, AURANGABAD

(Shreemati Nathibai Damodar Thackersey Women's University, Mumbai)

Organized One Day Interdisciplinary National Conference

on

Social Status and Challenges of Women in Indian Society

:: Editor in Chief ::

Dr. Ramkishan N. Dahiphale

Principal

Mahila Kala Mahavidyalay, Chhatrapati Sambhajinagar (Aurangabad)

Address for Correspondence

Website: www.wiidrj.com

House No.624 – Belanagar, Near Maruti Temple, Taroda (KH), Nanded – 431605 (India –
Maharashtra) Email: Shrishprakashan2009@gmil.com / umbarkar.rajesh@yahoo.com

Mob. No: +91-9623979067

I. I - ISSUE – LXXXVIII 7 Oct.2023 SJIF Impact Factor : 8.024 Page - i

93.	महिला आणि मानव अधिकार	डॉ. नामानंद गौतम साठे	333
94.	ग्रामीण महिलांच्या आर्थिक समस्या व उपाययोजना	डॉ. नरसिंग भानुदास देशमुख	336
95.	महिला सक्तीकरणात ग्रंथालयाची भूमिका	केंद्रे आरती रामचंद्र	340
96.	महिला सक्षमीकरण : कौटुंबिक व सामाजिक आव्हाने	प्रा. डॉ. नरसिंग आवामाहैव पवार	342
97.	महिलांचा राजकारणात वाढता सहभाग	डॉ. प्रविण बबनराव आहिर	345
98.	स्वातंत्र्यपूर्व काळातील टुमरी गायिकांची वाटचाल	डॉ. दिनाली चंद्रकांत पाडे	348
99.	आधुनिक काळातील महिलांची सद्यस्थिती आणि आव्हाने	प्रा. डॉ. दत्तात्रय प्रभुराव मुढे	352
100.	ग्रामीण महिलांचे आर्थिक सक्तीकरण	प्रा. डॉ. जांणीद संगीता रामेश्वरलाल	355
101.	मध्ययुगीन भारतातील कर्तबगार महिलांचे कार्य	प्रा. डॉ. चांगुणा विठ्ठल कटम	357
102.	ग्रामीण महिलांच्या सक्षमीकरणात शासकीय योजनांचे योगदान	प्रा. डॉ. चंद्रशेखर गिल्ले	363
103.	राजकीय क्षेत्रात महिलांचे सक्तीकरण	डॉ. जाधव व्ही. एम.	367
104.	भारतातील महिला विषयक कायदे	कुरे शाम माने सुषमा	369
105.	महिला आणि शारीरिक आरोग्य	डॉ. शेख मुसाभाई इमामभाई	373
106.	भारतीय राज्यघटना आणि महिला अधिकार	डॉ. जी. टी. मौकासरे	376
107.	देशाच्या आर्थिक विकासात महिलांचा सहभाग	प्रा. काकामो जे. अनपट प्रा. डॉ. जितेंद्र डी तलवारे	378
108.	स्त्रियांची सामाजिक स्थिती	प्रा. अमोल निवृत्ती खरात प्रा. चंद्रकांत गोरक्षनाथ हारदे	381
109.	मध्ययुगीन भारतातील महिलांचे सामाजिक स्थिती	डॉ. अब्दुलसमद बादशाह शेख	383
110.	प्राचीन भारतातील महिलांची सामाजिक व राजकीय स्थिती	डॉ. अनंत मदन आवटी	386
111.	हैद्राबाद मुक्ती संग्रामात मराठवाड्यातील स्त्रियांचे योगदान	प्रा. डॉ. यशपाल भिमे	392
112.	भारतीय समाजसुधारकांच्या साहित्यातून येणारे स्त्री प्रश्न व सुधारणा	प्रा. डॉ. रामकिशन दहिकळे	394
113.	कवी अविनाश पाटील यांच्या "अनवट वाटा" कवितासंग्रहातून चित्रित झालेले स्त्री जीवन	प्रा. डॉ. बालाजी विठ्ठलराव दिगोळे	398
114.	मध्ययुगीन काळातील कर्तबगार महिला : मादूरनाडची रावबायन	प्रा. डॉ. दत्ता उद्धव जाधव	410
115.	महिला उद्योजिकांचा आर्थिक विकास व सक्तीकरण	डॉ. सत्यद तनवीर बद्रु हीन	413
116.	महिलांचा राजकारणात वाढता सहभाग	सोनल दादाराव भोजने	416
117.	भारतीय समाजातील महिलांची स्थिती आणि आव्हाने	छाया शिवाजी सौंदरमल डॉ. एम. के. सवई	418

सभ्यपणाचा बुरखाही पांघरला, पुरुषाने स्त्रीला दया, करुणा, ममता, माधुर्याची मुर्ती बनवले आणि पावित्र्य हा एकच तिचा धर्म असेल, तो धर्म स्त्रीला स्त्रीशक्ती नावाच्या अमूर्त कल्पना चिटकवतो पण स्त्रीयांचे स्वातंत्र्य, स्त्रीमुक्ती कधीच मान्य करत नाही. मग स्त्री हे देवतेचे शक्तीचे रूप, तिने घरातील एका कोपऱ्यात असणाऱ्या देवघराप्रमाणे कोपऱ्यातच राहायचे आणि आपल्या पावित्र्य नावाच्या धर्माचे पालन करायचे ही या धर्माची महत्त्वाची अट. जर ती घराबाहेर पडली तर मग तिच्यावर विनयभंग - बलात्कार ही या पावित्र्य धर्माची सर्वात मोठी भिती आणि स्त्रीशक्तीचं खरंखुरं वास्तव आणि म्हणूनच धर्माचे पालन करणाऱ्यांमध्ये धर्माची भिती आणि धर्म लादणाऱ्यांमध्ये धर्माची मक्तेदारी आणि शोषक प्रवृत्ती हे गुलामीचे सर्वात मोठे कारण आहे.

जगामध्ये एकुण उत्पादन देणाऱ्या भौतिक साधनांच्या मालकीच्या हिस्सेदारीचा विचार केला तर पुरुषांच्या तुलनेत स्त्री ही कुठे आहे, हे जगातील प्रत्येक पुरुषाला माहित आहे. मुळात तीला उत्पादन देणाऱ्या भौतिक साधनांची मालकी देण्याऐवजी पुरुषाने तिलाच भौतिक साधन बनवले. त्यानुसार ती असेल घरातील चतुर्थश्रेणीचे काम करणारी आणि घराचा वंश वाढविणारी सजिव भौतिक साधन. आणि सर्वात महत्त्वाचे तिने केलेल्या कोणत्याही श्रमाचे मूल्य धरले जाणार नाही असे केले तर पुरुषांनी केलेला सर्वात मोठा भ्रष्टाचार उघडा पडेल, सर्वात मोठी चोरी पकडली जाईल. मग पुरुषवादी प्रवृत्ती तीच्या श्रमाच्या मोबदल्यात तीला काय देते तर ते आश्रित करून ठेवलेला आश्रय.

भारतात फक्त पुरुषसत्ताक पद्धती नाही तर जातपितृसत्ताक पद्धती देखिल आहे. जातपितृसत्ताक पद्धती ही जातीबाहेर स्त्रीयांना आपला विवेकी जोडीदार निवडण्याची मुभा देत नाही. तर आजही सप्तबंदीपैकी बेटीबंदी ही रूढीवादी प्रथा लावून आमच्या जातीतील स्त्रीया ही आमच्या जातीच्या पुरुषांची मालकी- मक्तेदारी आहे. अशी उपभोगवादी जातपितृसत्ताक मानसिकता सर्वच जाती-धर्मात दिसून येते. परिणाम स्वरूप बलात्कार सारख्या विकृत हिंसेचा निषेध देखिल जात-धर्म पाहून केला जातो. ही खूप निंदणीय बाब आहे.

रूढीवादामधील बालविवाह प्रथेने तर स्त्रीयांचे मोठ्या प्रमाणावर बळी घेतले आहे. या प्रथेमुळे लहान मुलींचे बालपण कोमेजून अंधारमय होते. ती फक्त मुक्त जगण्यापासून, शिक्षणापासून दूर जात नाही तर मुली पहिल्या रात्री किंवा गरोदरपणात दगावतात, त्या त्यांच्या अस्थित्वालाच मुक्तात. अशा अनेक घटनांच्या नोंदी आपल्याला पोलिस दरबारी पाहायला भेटतील. कोरोनाच्या काळात तर या प्रथेने खूप मुलींचे बळी घेतले. पुरुषप्रधान समाज हा स्त्रीला माणूस म्हणून जगण्याचे अधिकार तर नाकारतोच पण स्त्री भ्रूण हत्या करून जगण्याचाही अधिकार काढून घेतो.

स्त्रीयांच्या राजकीय न्यायाची चिकित्सा केली तर "राजकारण स्त्रियांचे क्षेत्र नाही तिच्यात ती क्षमता नाही" असे म्हणून तीला कायमच सत्तेपासून दूर ठेवण्यात आले. सर्वच क्षेत्रातील सुयोग्य दर्जाची निर्णय क्षमता आणि कार्यक्षमता असून देखिल तीला दर्जाची आणि संधीची समानता नाकारली जाते. त्याचा परिणाम असा की ५०% महिला वर्गाचे प्रतिनिधित्व किती टक्के महिला करतात हे सूर्य प्रकाशा इतके स्पष्ट आहे. आणि ज्या महिला लोकप्रतिनिधी आहेत त्या किती स्वबळावर, स्वःसामर्थ्यावर, आपल्या बौद्धिक कौशल्यावर प्रतिनिधित्व करतात? की त्यांच्या पाठिमागे कोणती प्रस्तापित पुरुषी सत्ता आहे? हा देखिल एक प्रश्न मूलभूत आणि विधायक प्रश्न आहे.

समारोप

स्त्री तीचे व्यक्तीमत्त्व विकास साधण्यासाठी सक्षम आणि सबळ आहे. पाहिजे तितकी उंच झेप घेण्याचे बळ तिच्या पंखात आहे परंतु एक जे पारदर्शक काचेचे छत तिच्या डोक्यावर आहे, ज्याच्यातून झेप घेण्यासाठी मोकळे अडक्याश तरदिसते पण ते छत तिला कायम आडवे येते. त्या छताला तिने एक छेद करायला हवा. त्यासाठी गरज आहे पुरुषवादी मानसिकते विरुद्ध एका स्त्रीमुक्ती, स्त्रीवादी वैश्विक आंदोलनाची, जगातील सर्व स्त्रीयांनी एकत्र येण्याची, पुरुषां इतके समान स्थान मिळविण्याची, सरंक्षणापेक्षा सन्मानाने सामानतेच्या वागणूकीची. स्त्रीवादाच्या लढाईत पुरुष हा मुळीच शत्रुकेंद्री नाही. स्त्रीवादा हा फक्त स्त्रीयांवरील पुरुषी मानसिकता आणि त्या मानसिकतेतून येणाऱ्या पितृसत्ताक श्रेष्ठत्वास नाकारतो. स्त्रीवादाचे उद्दिष्ट खूप साधे सोपे आहे ते म्हणजे पुरुषाला स्त्री हृदयी बनवणे.

संदर्भ

- १) स्त्री पुरुष तुलना - तारावाई शिंदे
- २) फुले-आंबेडकर आणि स्त्रीमुक्ती चळवळ - संकेत प्रकाशन, लेखक - डॉ. ज्योती लांजेवार
- ३) स्त्री: मुक्ती का सपना - वाणी प्रकाशन, लेखक - प्रो. कमला प्रसाद
- ४) महाराष्ट्रातील स्त्री विषयक सुधारणावादाचे वादाचे सत्ताकारण - अथर्व प्रकाशन, लेखक- डॉ. नारायण भोसले
- ५) दैनिक सकाळ वृत्तपत्र
- ६) दैनिक लोकसत्ता वृत्तपत्र